

«نامه به سردبیر»

بررسی برخی پارامترهای اپیدمیولوژیک عقب‌زدگی در شهرستان سیرجان، استان کرمان 1386-1388

بابک وزیریان زاده^{1*}، صدیقه نورمندی پور²، اعظم هاشمی شهرکی²،
روح‌الله دهقانی³، کامیار امرایی⁴

چکیده

سیرجان یکی از شهرستان‌های استان کرمان است که مردم آن از عقب‌زدگی رنج می‌برند ولی تاکنون هیچ مطالعه‌ای در این زمینه در این شهرستان انجام نشده است. این مطالعه به منظور مشخص شدن چگونگی پدیده‌ی عقب‌زدگی در شهرستان سیرجان جهت کاهش موارد عقب‌زدگی در این منطقه صورت گرفته است.

این مطالعه‌ی توصیفی با استفاده از اطلاعات پرونده‌ی بیماران مراجعه‌کننده به مراکز بهداشتی درمانی شهرستان سیرجان در سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۸ انجام شده است.

از ابتدای فروردین سال ۱۳۸۶ تا اسفند ماه ۱۳۸۸ جمعاً ۵۲۱ مورد عقب‌زده به مرکز بهداشت شهرستان سیرجان مراجعه کردند که ۱۹۶ مورد (۳۷/۶۲ درصد) مربوط به سال ۱۳۸۶ و ۱۷۷ مورد (۳۳/۹۷ درصد) مربوط به سال ۱۳۸۷ و ۱۴۸ مورد (۲۸/۴۱ درصد) مربوط به سال ۱۳۸۸ بودند.

با توجه به نتایج به‌دست آمده پیشنهاد می‌شود به خانواده‌ها آموزش لازم جهت نکات حفاظتی شخصی داده شود. همچنین باید ارتقای کیفیت خانه‌سازی در شهرک‌های در حال گسترش، نوسازی و بهسازی اماکن قدیمی و جمع‌آوری و دفع نخاله‌های ساختمانی نیز مورد توجه قرار گیرد.

واژگان کلیدی: اپیدمیولوژی، عقب‌زدگی، سیرجان، کرمان.

۱- دانشیار، گروه حشره‌شناسی پزشکی، دانشکده‌ی بهداشت، مرکز تحقیقات بیماری‌های عفونی و گرمسیری، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، ایران.
تلفن: ۰۹۱۶۳۰۹۵۱۱۰

Babakvazir@yahoo. co.uk

۲- دانشجوی ارشد حشره‌شناسی پزشکی، گروه حشره‌شناسی پزشکی، دانشکده‌ی بهداشت، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی جندی-شاپور اهواز، ایران.

۳- دانشیار، گروه بهداشت محیط، دانشکده‌ی بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی کاشان، ایران.

۴- مربی، گروه حشره‌شناسی پزشکی، دانشکده‌ی بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، ایران.

* نویسنده‌ی مسؤل:

بابک وزیریان زاده؛ اهواز، بلوار گلستان، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، دانشکده‌ی بهداشت، گروه حشره‌شناسی پزشکی.

تلفن: ۰۹۱۶۳۰۹۵۱۱۰

Email: Babakvazir@yahoo. co.uk

تاریخ پذیرش: 91/7/24

تاریخ دریافت: 91/2/2

مقدمه

عقرب‌ها (order: Scorpionida) راسته‌ای از رده‌ی عنکبوتیان (class: Arachnid) هستند که با قدمتی در حدود ۴۵۰ میلیون سال از آغاز پیدایش انسان همواره مورد توجه و تفر بوده‌اند. از عقرب‌زدگی می‌توان به عنوان یک معضل پزشکی، بهداشتی و اقتصادی - اجتماعی جهانی و به‌خصوص در کشورهای توسعه نیافته گرمسیری و نیمه‌گرمسیری نام برد (۱-۳). مردم ایران همواره در معرض نیش و گزش جانوران مختلف بوده‌اند که عقرب - زدگی از موارد عمده‌ی آن می‌باشد و هر ساله موارد صدمات ناشی از نیش این جانور زهری از نقاط مختلف ایران گزارش می‌گردد و عقرب‌زدگی به عنوان یکی از مشکلات پزشکی و درمانی در این کشور همواره مطرح بوده است. این معضل با توجه به تنوع گونه‌های عقرب و شناسایی ۴۴ گونه عقرب در پهنه‌ی گسترده‌ی ایران از جزایر جنوبی واقع در خلیج فارس تا شمالی‌ترین مناطق تطبیق دارد (۴-۱۲).

موارد مرگ ناشی از عقرب‌زدگی از تمام مناطق کشور گزارش شده است ولی حدود ۷۵ درصد از مرگ‌ها در استان‌های خوزستان، سیستان و بلوچستان، کرمان و هرمزگان اتفاق می‌افتد (۳). زهر عقرب‌هایی که در اقلیم‌های خشک و صحرایی یا گرم جنوب شرق ایران مثل شهرستان‌های جنوب استان کرمان شامل: کهنوج، قلعه گنج، اسلام‌آباد، منوجان و رودبار زندگی می‌کنند به علت بالاتر بودن غلظت زهر، خطرناک‌تر از نمونه‌های مشابه در نواحی سرد و مرطوب است (۳و۱۳). سیرجان یکی از شهرستان‌های استان کرمان است که مردم آن از عقرب - زدگی رنج می‌برند ولی تاکنون هیچ پژوهشی در این زمینه در آنجا انجام نشده است. بنابراین این مطالعه‌ی اپیدمیولوژیک به منظور مشخص شدن چگونگی این پدیده در این منطقه جهت کاهش موارد عقرب‌زدگی صورت گرفته است. این مطالعه با استفاده از داده‌های موجود در مراکز بهداشتی درمانی انجام شده است.

این مطالعه‌ی گذشته‌نگر بر اساس آمار عقرب‌زدگی مرکز بهداشت شهرستان سیرجان در استان کرمان طی سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۸ انجام شده است. این اطلاعات بر اساس فراوانی موارد جنسیت، گروه‌های سنی، ماه، فصل، موقعیت جغرافیایی، عضو مبتلا و سرم مصرفی ضد عقرب‌زدگی به درصد تغییر داده شده و به صورت جدول و نمودار توصیفی مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

از ابتدای فروردین سال ۱۳۸۶ تا اسفند ماه ۱۳۸۸ جمعاً ۵۲۱ مورد عقرب‌زده به مرکز بهداشت شهرستان سیرجان مراجعه کردند که ۱۹۶ مورد (۳۷/۶۲ درصد) مربوط به سال ۱۳۸۶ و ۱۷۷ نفر (۳۳/۹۷ درصد) مربوط به سال ۱۳۸۷ و ۱۴۸ مورد (۲۸/۴۱ درصد) مربوط به سال ۱۳۸۸ بودند. ۴۵ درصد مراجعه‌کنندگان عقرب‌زده زن و ۵۵ درصد آنان مرد بودند و حداکثر موارد عقرب‌زدگی در محدوده‌ی سنی بین ۱۵-۲۴ سال قرار داشتند. بقیه‌ی محدوده‌های سنی سایر موارد عقرب‌زدگی در جدول ۱ نشان داده شده‌اند. بیشترین تعداد افراد عقرب‌زده با ۳۲۰ مورد (۶۱ درصد) در شهر سکونت داشتند. در این تحقیق بیشترین موارد عقرب‌زدگی در فصل تابستان مشاهده گردید و بیشترین موارد عقرب‌زدگی مربوط به مرداد ماه بوده است (نمودار ۱). بیشترین عضو عقرب‌زده دست‌ها (۲۱۷ مورد) هستند. بیشترین سرم مصرفی برای مردان مصرف شده و مقدار کلی آن در سال ۱۳۸۶، ۱۸۸ (۴۰ درصد)، سال ۱۳۸۷، ۱۳۶ (۲۹ درصد) و سال ۱۳۸۸، ۱۴۸ (۳۱ درصد) بود.

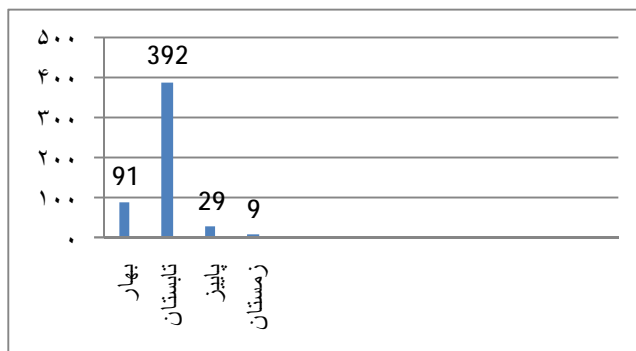
ایران در زمره‌ی کشورهای است که به سبب وضعیت اقلیمی گونه‌های زیادی از عقرب‌ها به ویژه انواع خطرناک آنها گزارش شده است (۴). وضعیت عقرب‌زدگی در مناطق و کشورهای گوناگون با توجه به شیوه‌ی زندگی، وضع اجتماعی - اقتصادی، وضع مسکن، چگونگی ارائه‌ی خدمات بهداشتی و گونه‌های هر منطقه‌ی جغرافیایی متفاوت است (۱۴).

کردن وسایل از دستکش ضخیم استفاده نمود و از پارهنه راه رفتن دوری جست. همین‌طور آموزش به گروه سنی ۱۵-۲۴ ساله در هنگام فعالیت در خارج از منزل یکی از مواردی است که می‌تواند به کاهش موارد عقرب‌زدگی منجر گردد. ضمناً با گرم شدن هوا از ماه خرداد آموزش مراقبت‌های کنترل عقرب‌زدگی مورد توجه بیشتر قرار گیرد. راه حل‌های منطقی کنترل، ترویج مراقبت‌ها و نکات حفاظتی شخصی و ارتقای کیفیت خانه‌سازی در گسترش شهرک‌ها می‌باشد (۹). همچنین پیشنهاد می‌گردد که در مطالعه‌های بعدی مشابه، حتماً شغل افراد عقرب‌زده مشخص شود و با قرار دادن یک کارشناس حشره‌شناسی پزشکی در مراکز گزیدگی‌ها گونه‌ی عقرب نیز ثبت گردد.

در این تحقیق گونه‌ی عقرب به صورت بیمار به بیمار مشخص نشده است ولی از روی تعدادی از نمونه‌های موجود در مرکز بهداشت سیرجان که توسط بیماران تحویل داده شده بود بیشترین عقرب‌زدگی‌ها را می‌توان به ۲ گونه‌ی عقرب مزوبوتوس اپئوس (توسن) و آندرکتونوس کراسیکودا (عقرب سیاه بزرگ) نسبت داد. با توجه به اینکه اکثر موارد عقرب‌زدگی در سیرجان در اماکن شهری اتفاق افتاده است، لذا بهترین روش پیش‌گیری، نوسازی و بهسازی اماکن قدیمی و جمع‌آوری و دفع نخاله‌های ساختمانی می‌باشد. در محل‌هایی که عقرب زیاد مشاهده می‌شود لازم است محل‌های مرطوب در انبارها، زیر کاشی و کنار فرش‌ها و محل نگهداری البسه، رختخواب، کفش‌ها کنترل بیشتری شود. در موقع جابه‌جا

جدول ۱: موارد عقرب زده بر حسب سن در شهرستان سیرجان (1386-1388)

سن	تعداد	درصد
۰-۴	۳۴	۶/۵۲
۵-۹	۲۲	۴/۲۲
۱۰-۱۴	۳۱	۵/۹۵
۱۵-۲۴	۱۴۲	۲۷/۲۵
۲۵-۳۴	۱۱۲	۲۱/۴۹
۳۵-۴۴	۸۱	۱۵/۵۴
۴۵-۵۴	۵۱	۹/۷۸
۵۵-۶۴	۲۸	۵/۳۷
۶۵ و بیشتر	۲۰	۳/۸۳
جمع کل	۵۲۱	۱۰۰

نمودار ۱: موارد عقرب زده بر حسب ماه در شهرستان سیرجان (1386-1388)

تشکر و قدردانی

پژوهش و فن آوری دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در خصوص حمایت‌های مالی و معنوی برای اجرای این طرح، کمال سپاس را ابراز می‌نمایم.

مقاله حاضر از طرح تحقیقاتی دانشجویی به شماره ۸۸.۱۰۰ می‌باشد. بدین وسیله از سرپرست محترم و پرسنل کمیته‌ی تحقیقات دانشجویی معاونت توسعه

References

- 1-Savory TH. Introduction to arachnology. London: Frederick Muller; 1974.
- 2-Ozkan O, Kat I. Mesobuthus eupeus scorpionism in Sanliurfa region of Turkey. J Venom Anim Toxins Incl Trop Dis 2005;11(4):479-4.
- 3-Hossininasab A, Alidoosti K, Torabinejad MH. [An epidemiologic study on scorpion sting and its effective factors in south of Kerman province, Iran]. Journal of Medical Council of Islamic Republic of IRAN 2009;27(3):295-30. [In Persian]
- 4-Dehghani R, Vazirianzadeh B, Rahimi Nasrabadi M, Moravej SA. Study of scorpionism in Kashan in central Iran. Pak J Med Sci 2010;26(4):955-58.
- 5-Zargan J, Tirkari S, Tahernejad K, Lotfi H, Farahmanzad AR. [Study of scorpion in Abomosa, Great & Small Tonbs and Hengam Islands of the Persian Gulf]. Iran South Med J 2003;6(1):20-4. [In Persian]
- 6-Shahi M, Azizi K, Ansarian N. [Surveying of scorpion fauna in high endemic scorpion sting in Hormozgan province during 2005-2007]. Med J Hormozgan Univ 2008;12(4):207-14. [In Persian]
- 7-Radmanesh M. Clinical study of Hemiscorpius lepturus in Iran. J Trop Med Hygiene 1990;93(5):327-32.
- 8-Radmanesh M. Cutaneous manifestations of Hemiscorpius lepturus sting: a clinical study. Int J Dermatol 1998;37(7):500-7.
- 9-Vazirianzadeh B, Haji hossein R, Amiri B, Bagheri S, Molaei SM. [Epidemiological study of scorpionism in the hospitals of Ahvaz, SW Iran, 2nd Six months of 2006]. Jhealth 2008;2(2):17-25. [In Persian]
- 10-Vazirianzadeh B, Samie M. Epidemiological study of scorpionism in the Khozestan. Proceedings of the 2nd Congress of Medical Entomology; 2006; Tehran, Iran. [In Persian]
- 11-Chitnis PA, Maraghi S, Vazirianzadeh B. Epidemiological and laboratory study on scorpion stings in Khuzestan province. J Guilan Univ Med Sci 1993;2(8):5-12.
- 12-Pipelzadeh MH, Jalali A, Taraz M, Pourabbas R, Zaremirakabadi A. An epidemiological and a clinical study on scorpionism by the Iranian scorpion Hemiscorpius lepturus. Toxicon 2007;50(7):984-992.
- 13-Abdollahi M, Emam Ghorashi F, Mossalanejad L. [The Assessing scorpion stings between 1380-82 in Jahrom]. J Jahrom Univ Med Sci 2007;4(4):35-40. [In Persian]
- 14-Keegan HL. Scorpion of medical importance. Mississippi: University press of Mississippi; 1980.

« Letters to the Editor »

A study on some epidemiologic parameters among scorpion stung people who referred to Sirjan health centre, Kerman province of Iran in 2007-2009

Babak Vazirianzadeh ^{*1}, Sadige Nourmandi Pour ², Azam Hashemi Shahraki ², Roholah Dehghani ³, Kamyar Amraee ⁴

1-Associate Professor , Department of Medical Entomology, School of Health, Infectious and Tropical Diseases Research Centre, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz,Iran.

2-Student of MSc Medical Entomology, Department of Medical Entomology, School of Health, Student Research Committee, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz,Iran.

3-Associate Professor , Department of Environmental Health, School of Health, Kashan University of Medical Sciences, Kashan, Iran.

4-Lecturer, Department of Medical Entomology, School of Health, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz,Iran.

**Corresponding author:
Babak Vazirianzadeh; Department of Medical Entomology, School of Health, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz,Iran.
Tel: 09163095110
Email: Babakvazir@yahoo.co.uk*

Abstract

Scorpion sting is a public health problem in Iran. In the current study, the scorpion sting data were analyzed to make the methods regarding to reduce the number of scorpion sting victims in Sirjan. There is not any study related to scorpion sting victims in Sirjan.

In this retrospective research study, files of patients who referred to Sirjan health centre were described from the points of epidemiological aspects.

In this study 521 files of scorpion sting victims including 196, 177 and 148 cases were described, regarding 2007- 2009, respectively. The findings of this study showed that the 45% of victims were females and the rest were males (55%). The most frequent scorpion stings (75.04%) were happened in summer. The most frequent scorpion stings were happened among 15-24 year old people.

According to the results of this study, it is suggested that to reduce scorpion stings the most clinically and educationally attention should be paid to 15- 24 year age group in summer in Sirjan area, however, the scorpion sting damages take place entire a year.

Keywords: epidemiology, scorpionism, Sirjan, Kerman.

► Please cite this paper as:

Vazirianzadeh B, Nourmandi Pour S, Hashemi Shahraki A, Dehghani R, Amraee K. A study on some epidemiologic parameters among scorpion stung people who referred to Sirjan health centre, kerman middle east of Iran in 2007-2009. *Jentashapir* 2012;3(4):539-543

Received: 21.4.2012

Accepted: 15.10.2012